

İşsiz Gençlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*

H. Coşkun ÇELİK**
M. Nezir ÇEVİK***

Özet

Bu araştırmanın amacı, işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarını belirlemek, cinsiyet, bilgisayara sahip olma durumu ve bilgisayar kullanım sıklığı gibi değişkenlere göre bu algılarının farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Çalışmanın örneklemini, 2009-2010 öğretim yılında Siirt Üniversitesinde düzenlenen temel bilgisayar eğitimi kursuna katılan 58 işsiz genç oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak; Aşkar ve Umay (2001) tarafından geliştirilmiş Bilgisayar Öz-yeterlik Algısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesinde, ortalama, standart sapma, bağımsız t-testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testi kullanılmıştır. Gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının genel olarak yüksek olduğu, erkek kursiyerlerin bilgisayar öz-yeterlilik algılarının bayanlara göre daha yüksek olduğu, ancak bu farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bilgisayar kullanma sıklıklarına göre her gün sürekli bilgisayar kullananların diğerlerine göre bilgisayar öz-yeterlik algılarının daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşsiz gençler, bilgisayar öz-yeterlik algısı, bilgisayar kullanma durumu

The Comparison of Unemployed Adults' Computer Self Efficacy Beliefs In According To Different Variables

Abstract

The aim of this study is to analyze the level of unemployed adults' computer self-efficacy beliefs and the changes according to gender, computer ownership and frequency of computer use. The sample of the study consists of 58 unemployed adults participants in basic computer training course held in 2009–2010 educational year at Siirt University. As a data gathering method; Computer Self Efficacy Belief Scale developed by Aşkar and Umay (2001) and Personal Information Form had been used. For analyzing data, arithmetic mean, standard deviation, independent t-test and one way variance analysis were used. It is

---

* Bu çalışma, 4. International Computer and Instructional Technologies Symposium, Selçuk University, Ahmet Keleşoğlu Education Faculty Department of Computer & Instructional Technologies, Konya, 24-26 Eylül 2010'da bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd.Doç.Dr., Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, SİİRT, hcokun.celik@gmail.com

*** Öğretmen, Siirt Kız Teknik ve Meslek Lisesi, SİİRT, nezircevik@hotmail.com

determined that adults' computer self-efficacy beliefs are high, male participants' computer self-efficacy beliefs are higher than female participants' computer self-efficacy beliefs but this diversity is not statistically significant. Furthermore, according to computer use frequency those who use computer every day have higher computer self-efficacy beliefs than others and this diversity is determined as statistically significant.

Key Words: Unemployed adults, computer self-efficacy belief, computer use

Giriş

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyıl birçok değişikliğe tanık olmuştur. Bu değişikliklerin en önemli nedenlerinden biri teknoloji alanında birbirini izleyen hızlı gelişmelerdir. Bu gelişmeler bireyler arasındaki iletişim ve ilişkiyi değiştirirken, toplumdaki her kurum gibi eğitim kurumları da bundan etkilenmiştir. En belirgin özelliği sürekli değişim olan bilgi toplumuna geçiş bugünün toplumlarının yeniden yapılanması gereğini doğurmuş, çünkü toplumların gereksinimleri değişmiştir. Süregelen bu değişimlerden etkilenmeyen meslek ya da birey neredeyse yoktur. Yeni gelişmelere ayak uydurmak tüm bireyler için neredeyse zorunlu hale gelmiştir (Korkut ve Akkoyunlu, 2008). Günümüz toplumları yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip, başka bir deyişle sürekli olarak bilgisini yenileyebilen, değişime ayak uydurabilen, gelişmeleri takip edebilen ve bilinçli bir bilgi üretebilen bireylere gereksinim duymaktadır. Eğitim kurumlarından beklenen bilgi becerileriyle donatılmış, teknolojiyi kullanabilen ve kendi kendisine öğrenebilen bireyler yetiştirmektir (Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2003).

Öz-yeterlik algısı Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı'nda öne çıkan ve daha sonra çeşitli alanlarda yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılan önemli bir kavramdır. Öz-yeterlik, bireyin farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine, kapasitesine ilişkin kendini algılayışıdır, inancıdır, kendi yargısıdır (Senemoğlu, 2009). Bandura'ya göre öz-yeterlik kişinin herhangi bir bağlamda istenen sonuçları ortaya çıkarabilecek davranışları başarılı bir biçimde yapabileceğine olan inancıdır (Bandura, 1986). Bir başka görüşe göre ise öz-yeterlik, bireylerin kendileri için bir amaç belirlemelerini, bu amaçlara ulaşmak için ne kadar çaba göstereceklerini, amaçlarına ulaşmak için karşılaştıkları zorluklara ne kadar süre dayanabileceklerini ve başarısızlık yaşarlarsa, bu başarısızlık karşısındaki tepkilerini etkilemektedir (Akkoyunlu, Orhan ve Umay, 2005).

Öz-yeterlik algısı yüksek insanlar yeteneklerine yüksek derecede güven duygusuyla yaklaşırlar ve kendilerini uğraştıran zor görevlerden kaçmak yerine üstesinden gelmek için çaba gösterirler. Bu kişiler başarısızlık söz konusu olursa hemen sonrasında kendilerini toparlarlar. Öz-yeterlik algısı düşük insanların ise motivasyonları düşüktür ve seçerek uğraştıkları amaçlarında daha az sorumluluk alırlar. Bir zorlukla veya

herhangi bir engelle karşılaştıklarında kişisel yetersizlikleri devam eder ve nasıl başarıya ulaşılabilirim sorusuna odaklanmadan ziyade bunun zıttı bir sürü sonucu düşünürler (Bandura, 1994'den aktaran Çetin, 2008).

Öz-yeterliğin genel kavramlarından türetilen bilgisayar öz-yeterliği bilgisayar kullanımı ve bilgisayara ilişkin yeteneklerin açıklanmasını sağlayan anahtar bir kavramdır. Compeau ve Higgins (1995), bilgisayar öz-yeterliğini bilgisayar işlemlerini başarılı biçimde gerçekleştirmek için bireyin bilgisayarı kullanma yeteneği ya da bilgisayara ilişkin kişisel algısı olarak adlandırmaktadır. Lopez ve Manson (1997)'a göre, bilgisayar öz-yeterliği, algılanan fayda ve çevresel etkinin düzenlendiği bir çevrede, bilgi sistemlerinden yararlanmanın en önemli göstergelerinden biridir (aktaran Yılmaz ve diğerleri, 2006). Bilgisayar öz-yeterliği bilgisayar teknolojilerine olan pozitif eğilimle yakından ilişkilidir. Bu nedenle bilgisayar kullanma yeteneği konusunda, özgüveni düşük olan bireyler, bilgisayar tabanlı işlemlerde daha az performans göstermektedirler. Ayrıca yüksek bilgisayar öz-yeterliğine sahip bireyler, düşük bilgisayar öz-yeterliğine sahip bireylere oranla teknolojik gelişmelere daha az tepki göstermekte ve teknolojik gelişmelere daha çabuk uyum sağlamaktadırlar. Bilgisayar öz-yeterliğinin önemli bir yönü de, bireylerin ilgilerini, bilgisayarı kullanma ve onlarla iletişime geçmesini etkilemesidir (Zhang ve Espinoza, 1998'den aktaran Gürcan, 2005).

Bilgisayar kullanımı konusunda yeterli bilgi, beceri ve davranışlara sahip olmak günümüzde avantaj olmaktan çok bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bilgisayar deneyimi, bilgisayar farkındalığı ve bilgisayar okur-yazarlığı bireyin bilgisayar öz-yeterlik algılarıyla ilişkilidir. Bilgisayar öz-yeterlik algısı, eğitimde birçok farklı disiplin içinde ilköğretim öğrencilerinden üniversite öğrencilerine ve öğretmenlere kadar farklı gruplarda araştırma konusu olmuştur. Yapılan bazı araştırmalar cinsiyet farklılığı, yaş, bilgisayar deneyimi ve bilgisayar kullanma sıklığı gibi değişkenlerin bilgisayar öz-yeterliği ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Salanova, Grau, Cifre, ve Lorens, 2000; Hasan, 2003; Embi, 2007; Üstüner, Demirtaş, Cömert ve Özer, 2009). Bilgisayar ve eğitimi ile ilgili olarak son 20 yıl içerisinde yapılan araştırmalar bilgisayar ve internet kullanımında cinsiyet farklılığı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Cinsiyete göre bilgisayar öz-yeterlik algısının incelendiği araştırmalar, genelde erkeklerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının bayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğunu belirtmektedir (Carlson ve Grabowski, 1992; Cassidy ve Eachus, 2002; Galpin, Sanders, Turner ve Venter, 2003; İşıksal ve Aşkar, 2003; Akkoyunlu ve Orhan, 2003; Hsu ve Huang, 2006; Pamuk ve Peker, 2009; Topkaya, 2010; Berkant ve Efendioğlu, 2010). Ancak, cinsiyetin bilgisayar öz-yeterliği üzerinde anlamlı farklılık göstermediğini belirten araştırmalar da vardır (Torkzadeh, Pflughoeft ve Hall, 1999; Sam, Othman ve Nordin, 2005; Özçelik ve Kurt, 2007; İmer ve Yürekli, 2009). Bununla beraber yapılan araştırmalar

bilgisayar kullanma sıklığının bilgisayar öz-yeterliğini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Aşkar ve Umay, 2001; Tuti, 2005; Özçelik ve Kurt, 2007; Çetin, 2008). Bireylerin bilgisayara sahip olma durumu ile bilgisayar öz-yeterliği üzerinde yapılan bazı araştırmalarda, bilgisayara sahip olma durumu ile bilgisayar öz-yeterliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Cassidy ve Eachus, 2002; Çetin, 2008) bazı çalışmalarda ise bilgisayara sahip olma durumu ile bilgisayar öz-yeterliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı belirtilmiştir (Koçak ve Usluel, 2010).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı Sosyal Destek Programı (SODES) 2009 programı kapsamında Siirt Üniversitesi tarafından Bilişim ve Gençlik Bütünleşiyor isimli proje çerçevesinde işsiz gençlere bilgisayar eğitimi kursu verilmiştir. SODES istihdam, sosyal bütünleşme, kültür, sanat ve spor alanlarında, göç, yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların ve değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara kısa sürede karşılık vermeyi hedefleyen insan odaklı bir programdır. Valiliklerin koordinasyonunda yerel düzeyde hazırlanan ve uygulanan SODES projeleri, istihdam edilebilirliği artırmayı, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha fazla katılmalarını sağlamayı ve kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler yoluyla bölgedeki çocuk, genç ve kadınların kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı vermeyi hedeflemektedir. DPT Müsteşarlığı SODES 2009 programı kapsamında Siirt ilinde finansmanı uygun bulunan 88 projeden sosyal içerme türünde olan ve Siirt Üniversitesi tarafından yürütülen projelerden biri de Bilişim ve Gençlik Bütünleşiyor projesidir. Proje kapsamında 30 kişilik üç gruptan oluşan toplam 90 işsiz gence 06.02.2010–29.08.2010 tarihleri arasında her bir gruba 10 hafta boyunca Bilgisayar Eğitimi kursu verilmesi öngörülmüştür. Bu doğrultuda ilgili projeden; işsiz gençlere bilgisayar ve ilgili teknolojileri kullanabilme becerileri kazandırmak ve bu kazanımlara sahip olacak gençlerin nitelikli hale getirilerek istihdam edilebilirliklerini arttırmak amaçlanmıştır

İşsiz gençlerin bilgisayara yönelik öz-yeterlik algılarının belirlenmesi SODES kapsamında bundan sonraki yıllarda kabul edilebilecek projelerden bilgisayar alanındakilere daha çok önem verilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçlar bilgisayar alanındaki SODES projelerinin amaç ve hedeflerine ulaşması çerçevesinde gerçekleştirilecek uygulamaların geçerliği ve sürdürülebilirliği konusundaki süreçlere modern, farklı ve daha zengin boyutlar kazandıracaktır. Alan yazında konuyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı temel bilgisayar eğitimi kursuna katılan işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algı düzeylerini belirlemek ve bilgisayar öz-

yeterlik algı düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- a) Temel bilgisayar kursu alan işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları ne düzeydedir?
- b) Temel bilgisayar kursu alan işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
- c) Temel bilgisayar kursu alan işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları bilgisayar kullanma sıklığına göre farklılık göstermekte midir?
- d) Temel bilgisayar kursu alan işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları bilgisayara sahip olma/olmama durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye çalışır (Kaptan, 1995: 59). Bu nedenle gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının belirlenmesinde tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini DPT Müsteşarlığı SODES 2009 programı kapsamında kabul edilen Bilişim ve Gençlik Bütünleşiyor isimli proje çerçevesinde 06.02.2010–20.06.2010 tarihleri arasında Siirt Üniversitesinde düzenlenen Bilgisayar Eğitimi Kursuna katılan işsiz gençler oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin daha güvenilir bir biçimde elde edilmesi amacıyla örneklem alma yoluna gidilmeyip çalışma evreni “kendini örnekleyen evren” (Çilenti, 1984: 137) olarak kabul edilmiş ve ilgili kursa devam eden 60 gencin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak ölçme aracının uygulandığı gün kursa gelmeyen iki kursiyere ölçme aracı uygulanamadığından araştırma 58 kursiyer üzerinde yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada gençlere sosyo-demografik bilgilerini incelemek için “Kişisel Bilgi Formu”, bilgisayar öz-yeterlik algılarını incelemek için ise “Bilgisayara İlişkin Öz-yeterlik Algısı Ölçeği (BOYO)” uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Kursiyerlerin cinsiyet, bilgisayara sahip olma durumları ve bilgisayar kullanım sıklıkları şeklinde üç adet sorudan oluşmaktadır.

BOYO: Aşkar ve Umay (2001) tarafından geliştirilmiş Likert tipinde beş dereceli ölçek 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.71’dir. Ölçekteki maddelerin çoğunun ayırt ediciliklerinin yüksek olduğu saptanmıştır (Aşkar ve Umay, 2001). Bu

araştırmada kullanılan BOYO'nun uygulama geçerlilik katsayısı 0.88 olarak bulunmuştur.

Bir ölçeğin alfa katsayısına bağlı olarak güvenilirliği şöyle yorumlanır. $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değil, $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir, $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir (Kalaycı, 2005: 405). Buna göre çalışmada kullanılan BOYO'nun yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Bilgisayar ortamında SPSS 15.0 programı ile çözümlenen verilerin analizinde, ortalama, standart sapma, bağımsız t-testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Bilgisayar öz-yeterlik algı puanı ortalamaları bağımlı, diğer değişkenler ise bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Aritmetik ortalamaların aralığını belirlemek amacıyla 5 sütun 4 aralık mantığından hareket edilmiştir. Bu aralığın değeri $4/5=0.8$ 'dir. Buna göre:

- 1.00-1.79: Kesinlikle katılmıyorum
- 1.80-2.59: Katılmıyorum
- 2.60-3.39: Kararsızım
- 3.40-4.19: Katılıyorum
- 4.20-5.00: Kesinlikle katılıyorum

şeklinde yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulguları iki grupta incelenmiştir. Birinci grupta gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarına ait bulgular, ikinci grupta ise gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları cinsiyet, bilgisayara sahip olma durumu ve bilgisayar kullanım sıklığına göre incelenmesine ait bulgulara yer verilmiştir.

Gençlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik Algılarına Ait Bulgular

Araştırmada bilgisayar öz-yeterlik algı düzeylerini belirlemek için gençlere uygulanan BOYO'da yer alan maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistikler hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: BOYO’da yer alan maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	Maddeler	Yönü	Ortalama	S.S
1.	Günümü/zamanımı planlarken bilgisayar kullanırım.	+	2,913	1.392
2.	Bilgisayarı neredeyse bir parçamış gibi düşünürüm.	+	2.879	1.271
3.	Bilgisayarı etkin olarak kullanabildiğimi düşünüyorum.	+	3.534	0.977
4.	Bilgisayar terimlerine ve kavramlarına hakim olduğuma inanırım.	+	3.344	0.946
5.	Bilgisayar içinde dolaşıp yeni keşifler yaparım.	+	3.482	1.188
6.	Bilgisayarın başındayken kendimi yeterli hissediyorum.	+	3.189	1.067
7.	Bilgisayarda yeni bir durumla karşılaştığımda ne yapacağımı bilirim.	+	3.431	0.860
8.	Bilgisayarda her türlü yazıyı yazmak benim için basittir.	+	3.362	0.985
9.	Bilgisayar konusunda yetenekliyim.	+	3.275	1.022
10.	Bilgisayar kullanmaya karşı özel bir yeteneğim olduğuna inanırım.	+	2.827	0.939
11.	Bilgisayarda ani bir sorunla karşılaştığımda telaşa kapılırım.	-	3.637	1.180
12.	Bilgisayar kullanırken yanlış bir şey yapacağım/tuşa basacağım korkusunu taşıyorum.	-	4.035	1.133
13.	Yeterince uğraşırsam bilgisayarla ilgili sorunları çözebilirim.	+	4.086	0.996
14.	Bilgisayarda çalışırken sorun çıktığında anlık çözümler bana yetiyor.	-	3.224	1.076
15.	Bilgisayara tam olarak hakim olmanın benim için imkansız olduğuna inanmışımdır.	-	3.810	1.067
16.	Bilgisayarlar beni olmadık bir yerde, ortada bırakıveriyor.	-	3.827	1.078
17.	Bilgisayarda geçirdiğim zamanların büyük bölümü kayıp sayılır.	-	3.948	1.114
18.	Bilgisayarda çalışırken sınırlı oluyorum.	-	4.258	1.001

Tablo 1 incelendiğinde pozitif yönde olan maddeler arasında “Günümü planlarken bilgisayar kullanırım” (ortalama=2.913), “Bilgisayarı neredeyse bir parçamış gibi düşünürüm” (ortalama=2.879) ve “Bilgisayar kullanmaya karşı özel bir yeteneğim olduğuna inanırım” (ortalama=2.827) maddelerinin puan ortalamasının en düşük olduğu belirlenmiştir. Bu

bulgudan gençlerin bilgisayar kullanma konusunda çok yetenekli olmadıkları anlaşılmaktadır. Negatif yönde olan maddeler arasında ise “Bilgisayarda çalışırken sinirli oluyorum” (ortalama=4.258) maddesinin en yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulgu ise gençlerin bilgisayar kullanımı konusunda kendilerini çok yeterli görmediklerini düşündürmektedir.

Araştırmada temel bilgisayar kursu alan işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algı puan ortalamalarının dağılımına bakılmış ve elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Gençlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik Algı Puanlarının Dağılımı

	N	$\bar{X}$	S.S	Min-Mak
BOYO puan ortalaması	58	3.502	0.580	2.33-4.67

Tablo 2’den gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algı puanları ortalamasının 3.502 olduğu görülmektedir. Bu değer ölçekte “Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir. Bu bulgu gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Gençlerin kurs süresince aldıkları bilgiler onların bilgisayar öz-yeterlik algılarını olumlu yönde etkilemiştir. Elde edilen bu bulgu konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Akkoyunlu ve Orhan, 2003; Orhan, 2005; Tuti, 2005). Ancak bilgisayar öz-yeterlik algı puanlarının düşük düzeyde olduğu çalışmalarda vardır (Aşkar ve Umay, 2001; Akkoyunlu ve Kurbanoğlu, 2003; Yılmaz ve diğer., 2006).

Gençlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular

Gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesine ait bulgularda sırasıyla; gençlerin bilgisayar öz-yeterlilik algılarının cinsiyete, bilgisayara sahip olma durumlarına ve bilgisayar kullanım sıklığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Gençlerin bilgisayar öz-yeterlik alguları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

Gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız t-testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: BOYO Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	S.S	S.D	t	p.	Anlamlı Fark
Bayan	27	3.200	0.533	56	-4.199	0.000	Var
Erkek	31	3.765	0.489				

Tablo 3 incelendiğinde, bayan kursiyerlerin bilgisayar öz-yeterlik algı puan ortalamasının 3.200, erkek kursiyerlerinkinin ise 3.765 olduğu görülmektedir. Yapılan t-testi sonucunda, bayan ve erkek kursiyerlerin bilgisayar öz-yeterlik algı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{(56)}=-4.199$; $p<.05$]. Elde edilen bu bulgu diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Carlson ve Grabowski, 1992; Akkoyunlu ve Orhan, 2003; Cassidy ve Eachus, 2002; Hsu ve Huang, 2006; Pamuk ve Peker, 2009; Berkant ve Efendioğlu, 2010; Topkaya, 2010). Ancak, cinsiyetin bilgisayar öz-yeterliği üzerinde anlamlı farklılık göstermediğini belirten çalışmalar da vardır (İmer ve Yürekli, 2009; Torkzadeh, Pflughoeft ve Hall, 1999; Tuti, 2005).

Gençlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik Algıları Bilgisayara Sahip Olma/Olmama Durumlarına Göre Farklılık Göstermekte Midir?

Gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının bilgisayara sahip olma durumuna göre değişip değişmediğini incelemek için bağımsız t-testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4: Bilgisayar Sahibi Olma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

Bilgisayara Sahip Olma	N	$\bar{X}$	S.S	S.D	t	p	Anlamlı Fark
Evet	29	3.503	0.585	56	0.007	0.994	Yok
Hayır	29	3.501	0.585				

Tablo 4’e göre, bilgisayara sahip olanlar ile olmayanların bilgisayar öz-yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t_{(56)}=0.007$, $p>.05$]. Bu bulgu, gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının bilgisayara sahip olma durumuna göre değişmediğini göstermektedir. Bireylerin bilgisayara sahip olma durumu ile bilgisayar öz-yeterliği üzerinde yapılan bazı araştırmalar, bilgisayara sahip olma durumu ile bilgisayar öz-yeterliği arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir (Cassidy ve Eachus, 2002; Çetin, 2008). Bazı çalışmalarda ise bilgisayara sahip olma durumu ile bilgisayar öz-yeterliği arasında anlamlı ilişkinin olmadığı belirtilmiştir (Koçak ve Usluel, 2010).

Bilgisayar Öz-Yeterlik Algıları Bilgisayar Kullanım Sıklığına Göre Farklılık Göstermekte midir?

Gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının bilgisayar kullanım sıklığına göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi ve LSD testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Bilgisayar Kullanım Sıklığına Göre Varyans Analizi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	S.S	S.D	F	p.	Fark
Çok sık (1)	17	3.843	0.591				1-2
Orta (2)	31	3.492	0.429	2	9.663	0.000	1-3
Ara sıra (3)	10	2.953	0.583				2-3

Tablo 5 incelendiğinde “çok sık” düzeyde bilgisayar kullanan kursiyerlerin bilgisayar öz-yeterlik algı puanlarının “orta” ve “ara sıra” düzeyde bilgisayar kullanan kursiyerlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=9.663$; $p<.001$). Yapılan LSD testi sonucunda bu anlamlı farkın bilgisayarı daha sık kullanan kursiyerlerin lehine olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, bilgisayar kullanım sıklığının bilgisayar öz-yeterlik algısı üzerinde olumlu etki yaptığını göstermektedir. Elde edilen bulgu konu ile ilgili yapılan diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Aşkar ve Umay, 2001; Tuti, 2005; Özçelik ve Kurt, 2007; Çetin, 2008).

Sonuç ve Öneriler

Bilgisayar yaşadığımız yüzyılda günlük hayatımıza hızla girmiş ve yaşamımızın vazgeçilmez temel bir unsuru olarak yerini almıştır. Bilgisayar kullanma becerisi, deneyimi ve güven duygusu gençlerin mesleki yaşamlarında edinebilecekleri kazanımlar için son derece önemlidir. Bu kazanımların sağlanması ve geliştirilmesi konusunda gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları ve bilgisayar deneyimleri önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan literatür taramasında SODES kapsamında gerçekleştirilen bilgisayar alanındaki projelerde konuyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmaması araştırmanın önemini arttırmaktadır. İşsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırıldığı bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, SODES kapsamında düzenlenecek bundan sonraki projelerde bilgisayar alanında ki projelere daha çok önem verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle kalkınmada öncelikli illerde gerçekleştirilen SODES ve buna benzer farklı destek projelerinin bilgisayar alanında arzu edilen amaç ve hedeflere

ulaşılması, gerçekleştirilen uygulamaların geçerliği, sürdürülebilir olması bireylerin refah ve huzuru için son derece önem göstermektedir.

Araştırmada temel bilgisayar kursu alan işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan diğer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Buna göre bilgisayar kullanımı kurslarının bilgisayar öz-yeterlik algı düzeyinin gelişmesinde önemli olabilecek bir faktör olarak düşünülebilir. Dolayısıyla başta eğitim kurumları olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşların bilgisayar öz-yeterlik algısını geliştirecek bilgisayar donanımlı öğretim ortamları oluşturarak buralarda her eğitim düzeyindeki bireye bilgisayar kursları düzenleme konusunda mevcut olanaklarını kullanmalıdır. Çalışmadan elde edilen diğer sonuç erkeklerin bilgisayar öz-yeterlilik algılarının bayanlara göre daha yüksek ve anlamlı olmasıdır. Bilgisayar öz-yeterliliği üzerinde cinsiyet farklılığı konusunda ki birçok araştırmada benzer sonuçlara ulaşıldığı, bazı çalışmalarda ise bundan farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Buradan erkek kursiyerlerin bayanlara göre bilgisayar kullanımı konusunda daha ilgili, istekli ve özgüvene sahip olduğu, dolayısıyla bayanlara yönelik bilgisayar öz-yeterlik algı düzeyini geliştirecek kurslara ağırlık verilmesi gerektiği düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar bilgisayar öz-yeterlik algısının bilgisayarı kullanma sıklığı yüksek olan bireylerin lehine olduğunu göstermektedir (Aşkar ve Umay, 2001; Tuti, 2005; Özçelik ve Kurt, 2007; Çetin, 2008). Bu çalışmada bilgisayar kullanma sıklığı “çok sık” düzeyde olan kursiyerlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları, “orta” ve “ara sıra” düzeyde bilgisayar kullanan kursiyerlere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, bilgisayar kullanım sıklığının bilgisayar öz-yeterlik algısını geliştirecek bir faktör olabileceğini göstermektedir. Öğretmen ve öğretmen adayları üzerinde yapılan bazı araştırmalar bilgisayarı olmayanlara göre bilgisayar öz-yeterlik algılarının anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermiştir (Özçelik ve Kurt, 2007; Çetin, 2008; Pamuk ve Peker, 2009). Bu araştırmada bilgisayara sahip olan kursiyerlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarının, bilgisayarı olmayanlara göre daha yüksek olduğu, ancak bu farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bundan dolayı işsiz gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları bilgisayara sahip olma durumuna göre değişiklik göstermemektedir. Bu bulguya dayanarak, SODES projeleri kapsamında gençlere sunulan modern bilgisayar laboratuvarında, sürekli aynı bilgisayarda çalışmak belki de kursiyerlere o bilgisayarı sahiplenme duygusunu kazandırmıştır.

DPT Müsteşarlığı SODES 2009 kapsamında “Bilişim ve Gençlik Bütünleşiyor” isimli proje çerçevesinde, bilgisayarı olmayan, kullanma fırsatı bulamayan ve sürekli olarak internet kafelerde zamanı harcayan işsiz gençler modern teknolojilerle donatılmış bir bilgisayar laboratuvarında bilgisayarla tanışma fırsatı bulmuştur. Bilgisayar öğretmenleri eşliğinde üç ay boyunca temel bilgisayar kursu alan gençler, kurs bitiminde bilgisayar

kullanma becerisine sahip olmuştur. Bu nedenle gençlere bilgisayar kullanma bilgi, tutum ve becerileri kazandırmak amacıyla eğitim kurumlarımızda bilgisayar kullanmaya yönelik temel eğitim kurslarının yanında üst düzey bilgisayar kurslarının da açılması, ülkemiz nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algılarını geliştirebilecektir. Gençlerin sahip olacakları bu kazanımlar onların daha çabuk bir şekilde meslek edinmelerinde anahtar görevi üstlenecektir.

Çalışmada gençlerin bilgisayar öz-yeterlik algıları genelde yüksek çıkmıştır. Buda düzenlenen temel bilgisayar eğitimi kursunun bilgisayar öz-yeterlik algısı üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir. Yine bu çalışmada bilgisayara sahip olan bireylerin olmayanlara göre, bilgisayar kullanma sıklığı yüksek olanların olmayanlara göre, bilgisayar öz-yeterlik algı düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öyleyse, SODES kapsamında bundan sonra uygulanacak projelerde, bilgisayar alanındaki projelerin daha fazla desteklenmesi, bilgisayar kurslarının yaygınlaştırılması, işsiz gençlerin yanında farklı meslek ve yaş gruplarına yönelik temel bilgisayar kurslarının yanında üst düzey bilgisayar kursların da verilmesi önerisinde bulunmak yerinde olur. Böylece bilgi toplumlarının ortaya çıktığı bilişim çağında bilgisayar kullanımı konusunda bilgili, deneyimli ve özgüveni yüksek gençler yetiştirme olanağına kavuşmak mümkün olabilecektir. Ayrıca bundan sonra yapılacak çalışmalarda araştırmacıların bilgisayar öz-yeterlik algısı üzerinde etkisi olduğu düşünülen cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, bilgisayar sahipliği vb. değişkenler ile birlikte farklı ve daha büyük örneklemeler üzerinde bilgisayar okur-yazarlık düzeyi, bilgisayar farkındalığı, bilgisayar kaygı düzeyi vb. değişkenleri ilişkilendirerek çözümlemeler yapmaları çalışmalarını daha da anlamlaştıracak ve elde edilecek farklı sonuçlarla literatüre daha da katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

Akkoyunlu, B., Orhan, F., ve Umay, A. (2005). *Bilgisayar Öğretmenleri İçin Bilgisayar Öğretmenliği Öz-Yeterlik Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29: 1-8.

Akkoyunlu, B., ve Orhan, F. (2003). *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Bilgisayar Kullanma Öz Yeterlik İnancı ile Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki*. The Turkish Online Journal of Educational Technology, Volume 2, Issue 3, Article 11.

Akkoyunlu, B., ve Kurbanoglu, S. (2003). *Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı ve Bilgisayar Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Bir Çalışma*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24: 1-10.

Aşkar, P., ve Umay, A. (2001). *İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlilik Algısı*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21:1-8.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Berkant, H. G., ve Efendioğlu, A. (2010). *Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlilik Alguları ve Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya İlişkin Tutumları*. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ, 951-955.

Cassidy, S., & Eachus, P. (2002). *Developing The Computer User Self-Efficacy (CUSE) Scale: Investigating The Relationship Between Computer Self-Efficacy, Gender and Experience with Computers*. Journal of Educational Computing Research, Volume 26, Number 2, 133 – 153.

Carlson, R.D., & Grabowski, B.L. (1992). *The effects of computer self-efficacy on direction-following behavior in computer assisted instruction*. Journal of Computer-Based Instructions, 19, 6-11.

Compeau, D. R., & Higgins, C. A. (1995). *Computer self-efficacy: Development of a measure and initial test*. MIS Quarterly, 19(2), 189–211.

Çetin, B. (2008). *Marmara Üniversitesi Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlilik Algılarının İncelenmesi*. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 11, 101-114.

Çilenti, M. (1984). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Durndell, A., Haag, Z. & Laithwaite, H. (2000). *Computer self efficacy and gender: a cross cultural study of Scotland and Romania*. Personality and Individual Differences, 28, 1037-1044.

Embi, R. (2007). *Computer Anxiety and Computer Self-Efficacy among Accounting Educators at University Technology Mara (UITM), Malaysia*. Dissertation submitted to the Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Career and Technical Education.

Galpin, V., Sanders, I., Turner, H., & Venter, B. (2003). *Computer Self-Efficacy, Gender, and Educational Background in South Africa*, IEEE Technology and Society Magazine.

- Gürcan, A. (2005). *Bilgisayar Öz-yeterliği Algısı ile Bilişsel Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişki*. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 19, 179-193.
- Hasan, B. (2003). *The influence of specific computer experiences on computer self-efficacy beliefs*. Computers in Human Behavior, 19, 443-450.
- Hsu, W.K.K., & Huang, S.H.S. (2006). *Determinants of Computer Self-Efficacy an Examination of Learning Motivations and Learning Environments*, Journal Educational Computing Research, Vol. 35(3) 245-265.
- Işıksal, M., ve Aşkar, P. (2003). *İlköğretim Öğrencileri İçin Matematik ve Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Ölçekleri*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25: 109-118.
- İmer, G., ve Yürekli, A. (2009). *Teacher Candidates Computer Self Efficacy Levels for Sustainable Development*. E-Journal of New World Sciences Academy, Volume: 4, Number: 1.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Kalaycı, Ş., Albayrak, S., ve ark. (2005). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (1.bs.). Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Koçak, U. Y., ve Seferoğlu, S.S. (2011). *Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Bilgisayar Kullanımı ve Öz-yeterlik Algıları*. 06 Temmuz 2011, http://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/yayin/07_Usluel_Seferoglu.pdf
- Korkut, E., ve Akkoyunlu, B. (2008). *Yabancı Dil Öğretmen Adaylarının Bilgi ve Bilgisayar Okuryazarlık Öz-Yeterlikleri*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34: 178-188.
- Orhan, F. (2005). *Bilgisayar Öğretmen Adaylarının, Bilgisayar Kullanma Öz yeterlik İnancı ile Bilgisayar Öğretmenliği Öz-Yeterlik İnancı Üzerine Bir Çalışma*. Eurasian Journal of Educational Research, 21,173-186.
- Özçelik, H. ve Kurt, A.A. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin Bilgisayar Öz-yeterlikleri: Balıkesir İli Örneği*. İlköğretim Online, 6(3), 441-451, 06 Temmuz 2011, <http://ilkogretim-online.org.tr>

Pamuk, S., ve Peker, D. (2009). *Turkish pre-service science and mathematics teachers' computer related self-efficacies, attitudes, and the relationship between these variables*. Computers & Education 53, 454-461.

Salanova, M., Grau, R.M., Cifre, E., & Lorens, S. (2000). *Computer training, frequency of usage and burnout: the moderating role of computer self-efficacy*. Computers in Human Behavior, 16, 575-590.

Sam, H. K., Othman, A.E.A., & Nordin, Z. S. (2005). *Computer self-efficacy, computer anxiety, and attitudes toward the Internet: A study among undergraduates in Unimas*. Educational Technology and Society, Volume 8, Issue 4, 205-219.

Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (15. bs.), Ankara: Pegem Akademi.

Topkaya, Z.E. (2010). *Pre-Service English Language Teachers' Perceptions of Computer Self-Efficacy and General Self-Efficacy*. The Turkish Online Journal of Educational Technology, Volume 9, Issue 1.

Torkzadeh, R., Pflughoeft, K., & Hall, L. (1999). *Computer self-efficacy, training effectiveness and user attitudes: an empirical study*. Behaviour and Information Technology. 18(4), 299-309.

Tuti, S. (2005). *Eğitimde Bilişim Teknolojileri Kullanımı Performans Göstergeleri, Öğrenci Görüşleri ve Öz-Yeterlik Algılarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Üstüner, M., Demirtaş, H., Cömert, M., ve Özer, N. (2009). *Ortaöğretim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Algıları*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17, 1-16.

Yılmaz, M., Gerçek, C., Köseoğlu, P., ve Soran, H. (2006). *Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Öğretmen Adaylarının Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30: 278-287.